

Stanovisko nevládních organizací k antidiskriminačnímu zákonu (sněmovní tisk č. 253)

Nevládní organizace od počátku projednávání antidiskriminačního zákona poslancekou sněmovnou vyjadřují pochybnost, zda předložený návrh zákona dostatečně naplní účel směrnic Evropských společenství, jež si antidiskriminační zákon klade za cíl implementovat do našeho právního řádu¹. Doporučily proto poslancům doplnit vládní návrh antidiskriminačního zákona o právní nástroje zaručující efektivní vymáhání práv a přístup obětí diskriminace ke spravedlnosti, za které považují možnost nevládních organizací zabývajících se problematikou diskriminace samostatně zahajovat soudní a správní řízení na ochranu před diskriminací, zakotvení mediace a bezplatné právní pomoci obětem diskriminace. Bez těchto prvků je transpozice směrnic neúplná.

Zrušení vs. zachování § 133a občanského soudního řádu (přechod důkazního břemene)

Nevládní organizace proto nemohou podporovat pozměňovací návrh Ústavněprávního výboru týkající se zrušení ustanovení § 133a občanského soudního řádu o přechodu důkazního břemene z žalobce na žalovaného a v souvislosti s tím doplnění § 120 občanského soudního řádu tak, aby byl v diskriminačních případech povinen provést i jiné než stranami předložené důkazy sám soud.

Ustanovení § 133a občanského soudního řádu v praxi znamená povinnost žalobce prokázat, že s ním nebylo zacházeno obvyklým, tedy neznevýhodňujícím způsobem. Až pokud tuto skutečnost žalobce prokáže, soud důkazní břemeno přenesl a je na žalovaném, aby prokázal, že motivem znevýhodňujícího jednání nebyla diskriminace. Z povahy věci je logicky nemožné požadovat po žalobci, aby dokazoval motiv žalované strany. Ze stejného důvodu není možné přenést tuto důkazní povinnost na soud, jelikož pouze žalovaná strana může prokázat, jaké jsou její motivy k znevýhodňujícímu jednání². Pozměňovací návrh ústavněprávního výboru tedy znamená zhoršení právního postavení obětí diskriminace v soudním procesu.

- 1 Směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES ze dne 23. září 2002, kterou se mění směrnice Rady 76/207/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.
  - Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.
  - Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.
  - Směrnice Rady 75/117/EHS ze dne 10. února 1975 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se uplatňování zásady stejné odměny za práci pro muže a ženy.
  - Směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení.
  - Směrnice Rady 86/378/EHS ze dne 24. července 1986 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků.
  - Směrnice Rady 96/97/ES ze dne 20. prosince 1996, kterou se mění směrnice 86/378/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků.
  - Směrnice Rady 86/613/EHS ze dne 11. prosince 1986 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné, včetně oblasti zemědělství, a o ochraně v mateřství.
  - Směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.
  - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.

2 Tuto praxi potvrdil ve svém nálezu č. 419/2006 Ústavní soud

Snížení ochrany v pracovněprávní oblasti

Proces schvalování antidiskriminačního zákona bezprostředně souvisí se snižováním ochrany před diskriminací v pracovněprávní oblasti, když jsou ze zákoníku práce a nyní ze zákona o zaměstnanosti vypouštěna ustanovení vymezující diskriminační důvody a jsou nahrazována odkazem na vymezení diskriminačních důvodů antidiskriminačním zákonem. Pracovněprávní předpisy totiž obsahují širší výčet diskriminačních důvodů, než je uveden v antidiskriminačním zákoně (např. důvod státního občanství, povinností k rodině, politické příslušnost, členství v odborové organizaci). Schválením antidiskriminačního zákona v současné podobě tedy dojde ke snížení standardu ochrany před diskriminací v pracovněprávní oblasti.

Rozpor s antidiskriminačními směrnici ES

Bez uvedených právních institutů a okleštěním současné právní úpravy dojde k rozporu s většinou antidiskriminačních směrnic ES, které mj. požadují „aby provádění směrnic nebylo v žádném případě důvodem pro snížení úrovně ochrany proti diskriminaci, kterou členské státy již poskytují v oblastech upravených směrnici“.³

Nevládní organizace jsou připraveny stav antidiskriminačního zákona sledovat a v případě, že bude zákon schválen v rozporu s antidiskriminačními směrnici ES, jsou připraveny o tom informovat Evropskou komisi, aby proti České republice zahájila sankční mechanismus za účelem dosažení souladu s požadavky, které směrnice v oblasti diskriminace členskými státy stanovují.

Nevládní organizace v této souvislosti vítají pozměňovací návrh Petičního výboru, který v souladu se směrnici ES dává nevládním organizacím právo z vlastní iniciativy zahajovat soudní a správní řízení na ochranu před diskriminací.

K tomuto stanovisku se připojují následující nevládní organizace:

- Ekologický právní servis
- Liga lidských práv
- IQ Roma servis
- Partners Czech, o. p. s.
- Poradna pro občanství/občanská a lidská práva
- o.s. Romodrom
- La Strada
- Mental Disability Advocacy Center (MDAC)
- Amnesty International
- Český západ o.s.
- o.s. Nara
- o.s. Romano rat
- o.s. Romano jilo
- o.s. Rada Romů města Chomutova

³ viz. např. článek 6 odst. 2 směrnice 2000/43/ES; článek 8 odst. 2 směrnice 2000/78/ES;

- o.s. Roam Duchcov
- o.s. Romské občanské sdružení Bílina
- Otevřená společnost, o.p.s.